

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет історичний
Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн

Затверджено

На засіданні кафедри нової та новітньої
історії зарубіжних країн
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від ___ серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри

 доц. Баран З. А.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни
циклу загальної (гуманітарної та соціально-економічної) підготовки
«Мусульмани Заходу: люди та стереотипи»,
що пропонується здобувачам
першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти

Львів 2022 р.

Назва дисципліни	Мусульмани Заходу: люди та стереотипи
Адреса викладання дисципліни	вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	
Викладачі дисципліни	Сипко Богдана Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн
Контактна інформація викладачів	bogdana.sypko@lnu.edu.ua https://clio.lnu.edu.ua/employee/sypko-b-v https://lnu.academia.edu/BogdanaSypko
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через Zoom, Microsoft Teams або Facebook. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://clio.lnu.edu.ua/department/novoji-ta-novitnoji-istoriji-zarubizhnyh-krajn
Інформація про дисципліну	Навчальний курс розроблений на основі міждисциплінарного підходу (історія, філологія, релігієзнавство, соціологія, політологія, культурологія) із залученням широкої джерельної бази (нормативно-правові акти, звіти, преса, соціологічні опитування, інтерв'ю, твори художньої літератури й кінематографу, тексти пісень) та найновіших франко- й англомовних досліджень. Серед основних питань, які аналізуються: джерела формування, кількісні та соціально-економічні характеристики мусульманських спільнот Заходу, організаційні структури європейських мусульман, участь осіб ісламського віросповідання у політичному житті, нові мусульманські «символи» Заходу, образ ісламу та мусульман у ЗМІ, художній літературі та кінематографі, а також соціальні аттитюди європейців щодо ісламу та мусульман. При підготовці до семінарських занять, завдяки ознайомленню з резонансними творами, студенти отримують навички деконструювання текстів художньої літератури та кінострічок на предмет стереотипів щодо осіб ісламського віросповідання.
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна «Мусульмани Заходу: люди та стереотипи» є вибірковою дисципліною з циклу загальної (гуманітарної та соціально-економічної підготовки), яка викладається в V семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі дисципліни	Метою вивчення вибіркової дисципліни «Мусульмани Заходу: люди та стереотипи» є сприяти удосконаленню у студентів вмінь аналізу сучасних етно-релігійних процесів у країнах Заходу. Завдання: ознайомити студентів із роллю мусульманської спільноти у житті західного суспільства на зламі ХХ–ХХІ ст., розглянути такі нові явища французької культури, як література та кінематограф “берів” і “харкі”, осмислити взаємовпливи Західної та Ісламської цивілізацій та формування нового явища – “європейського ісламу”. Навчальна дисципліна формує такі програмні компетентності: <i>А). Загальні компетентності:</i> - Знаходити, опрацьовувати, критично аналізувати, систематизувати та верифікувати інформацію з різних джерел; - Формулювати власне ставлення до подій і явищ, визначати ціннісні орієнтири в сучасному світі; - Адаптуватися до нових соціокультурних умов, ситуацій і викликів,

	<p>самостійно набувати нових компетентностей, бути конкурентно-спроможним.</p> <p><i>Б). Фахові компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Вміти аналізувати історичні явища, встановлювати і розуміти причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і явищ, пояснювати політичні, соціокультурні, економічні процеси; - Виявляти здатність до міждисциплінарної взаємодії й уміння працювати з матеріалом суміжних освітньо-наукових сфер (історія, філософія, політологія, філологія, культурологія, соціологія тощо) під час вирішення навчальних і наукових завдань; - Уміти спрямовувати пошукову й культурно-освітню роботу в русло актуальних суспільних викликів сучасності, враховувати змінність соціокультурного середовища. <p><i>В). Програмні результати навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Здатність володіти історичним матеріалом, понятійним апаратом і науковою термінологією; - Здатність продуктивно застосувати професійний і творчий потенціал як для самореалізації особистості, так і в інтересах суспільства; розуміти проблематику ролі й місця людини в історичному процесі, політичній та соціальній організації суспільства; - Здатність усвідомлювати відповідальність за результати професійної діяльності перед родиною, громадою, суспільством і державою; - Здатність керуватися в повсякденному житті моральними й етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій; - Здатність професійно вести дискусії на історичні й суміжні теми; співвідносити знання про минуле з сучасними тенденціями розвитку суспільства.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Віллем Ж.-П. Європа та релігії: ставки ХХІ ст.. – К.: Дух і Літера, 2006. – 336 с. 2. Деминцева Е. Быть “арабом” во Франции. – М., 2008. – 192 с. 3. Зінько С. Іслам у сучасній світовій політиці. – Львів: Простір-М, 2005. – 278 с. 4. Іслам в Европе и в России: сб. ст. / сост. и отв. ред. Е. Деминцева. – М.: Изд. Дом Марджани, 2009. – 240 с. 5. Понкин И. Ислам во Франции. – Москва: Издательство Учебно-научного центра довузовского образования, 2005. – 196 с. 6. Сипко Б. Взаємини Протестантської федерації Франції та Французької ради ісламу // Матеріали Міжнародної наукової конференції “Реформація як суспільне явище: український вимір” (Львів, 3–4 жовтня 2017 року), за редакцією Руслана Сіромського та Богдани Сипко. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. – С. 238–248. 7. Сипко Б. Етно-соціальні проблеми французьких передмість на зламі ХХ – ХХІ ст. // Współczesne wyzwania bezpieczeństwa Europejskiego. – Kraków Wydawnictwo Attyka, 2016. – S. 203–217. 8. Сипко Б. Ісламська релігійна освіта та приватні мусульманські школи на зламі ХХ – ХХІ ст.: австрійсько-французькі контрасти// Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. – Львів, 2018–2019. – Вип.19–20. –С. 81–97. 9. Сипко Б. Ісламська релігійна освіта в державних школах Бельгійського королівства (остання чверть ХХ – початок ХХІ ст.) // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2019. Спецвипуск до

	<p>75-річчя професора Костянтина Кондратюка / за ред. І. Підкови. С. 614–622.</p> <p>10. Сипко Б. Ісламський чинник у французькій популярній літературі та кінематографі // Іслам і сучасний світ. Роботи учасників Четвертого та П'ятого Всеукраїнських конкурсів ісламознавчих досліджень молодих учених ім. А. Кримського / Упор. та наук. ред. М. Кирюшко. – К., 2013. – С. 151–168.</p> <p>11. Сипко Б. Конструювання образу мусульманської спільноти Республіки Франція на сторінках французької преси (1995–2007 рр.) // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Історичні науки. 2012. № 10 (235). С. 106–112.</p> <p>12. Сипко Б. Міжрелігійний діалог французьких іудеїв і мусульман на початку ХХІ ст. інституційний рівень Народознавчі зошити. – 2018. – № 4(142). – С. 832–843.</p> <p>13. Сипко Б. Мусульмани в урядах Франсуа Фійона // ЕМІНАК: науковий щоквартальник. – 2020. – № 2(30) / за ред. О. Тригуба. – С. 209–219.</p> <p>14. Сипко Б. Мусульманська спільнота у житті Французької Республіки (1995–2007 рр.): монографія / Богдана Сипко. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 344 с.</p> <p>15. Сипко Б. От “забытых историей” до субъектов общественных отношений: проблема харки в годы президентской каденции Жака Ширака // Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne. – Pułtusk : Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor, 2013. – № 3 (36). – S. 229–239.</p> <p>16. Сипко Б. Проблема інституціоналізації “французького ісламу” у 1990–2003 рр. // Вісник Львівського університету. Серія Історична. 2013. Вип. 48. С. 228–242.</p> <p>17. Cesari J. When Islam and Democracy Meet: Muslims in Europe and in the United States / Jocelyne Césari. – New York : Palgrave Macmillan, 2004. – 284 p.</p> <p>16. Europe and Islam. Collective monograph / ed. Jaroslav Franc. – Olomouc, 2015. – 310 p.</p> <p>18. Klauzen J. The Islamic Challenge: Politics and Religion in Western Europe. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 253 p.</p> <p>19. Pędziwiatr K. Od islamu imigrantów do islamu obywateli: muzułmanie w krajach Europy Zachodniej. – Kraków: Nomos, 2005. – 264 s.</p> <p>20. Sypko B. Muslim community in the educational space of Swiss Confederation at the turn of the XX-th – XXI-th centuries // Східноєвропейський історичний вісник. 2020. Вип. 14. С. 165-174.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>32 години аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, та 16 годин практичних 58 годин самостійної роботи</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Після завершення цього курсу студент буде:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знати - –сучасну етно-релігійну ситуацію у країнах Заходу; - –джерела формування та кількісний склад мусульманської спільноти Європи; - – роль мусульманської спільноти у політичному житті Європи; - – про громадську діяльність європейських мусульман; - – соціальні атитюди європейців щодо мусульман. - Вміти:

	<ul style="list-style-type: none"> - –аналізувати сучасні етно-політичні та релігійні процеси; - – критично осмислювати інформацію, почерпнуту із засобів масової інформації та публіцистичних творів; - – працювати з історичними джерелами новітнього періоду; - – правильно вживати терміни: “расизм”, “дискримінація”, “ксенофобія”, “ісламофобія”; - – пояснити терміни “алжирський синдром”, “бери”, “бідонвіль”, “верлан”, “комунітаризм”, “умма”, “харкі”, “німараби”.
Ключові слова	Іслам, ісламознавство, умма, ісламська релігійна освіта, мусульмани, міграційна політика
Формат курсу	Очний /заочний
	Проведення лекцій, семінарські заняття та консультації для кращого розуміння тем.
Теми	<p>Тема 1. Характеристика основних джерел і термінологічного апарату до вивчення мусульманських спільнот Заходу</p> <p>Тема 2. Джерела формування, кількісний склад і соціально-економічне становище умми на Заході</p> <p>Тема 3. Організаційні структури мусульманської спільноти</p> <p>Тема 4. Участь ісламської спільноти у політичному житті Заходу</p> <p>Тема 5. Нові мусульманські “символи” Заходу (література, кінематограф, музика)</p> <p>Тема 6. Конструювання образу мусульманської спільноти засобами масової інформації та соціальні атитюди щодо мусульман</p> <p>Тема 7. Популярна література та кінематограф про мусульман</p> <p>Тема 8. Іслам в Україні</p>
Підсумковий контроль, форма	Недиференційований залік оформляється за результатами роботи в семестрі.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки, достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння джерел.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Презентація, лекції, колаборативне навчання (форми – групові проекти) проектно-орієнтоване навчання, дискусія.</p> <p>Зокрема,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Усні (лекція, евристична бесіда, доповідь, рецензія, дискусія) - Наочні (медіа-презентації, робота з карикатурами) - Практичні (підготовка міні-групами студентів проектів-презентацій, аналіз нормативно-правових актів, художніх текстів, кінострічок, текстів пісень).
Необхідне обладнання	Аудиторія, обладнана медіа-проектором (за умов повернення до офлайн-навчання).
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • контрольний замір (модуль): 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50 (письмова контрольна робота по лекційному матеріалі). •Відвідування лекцій: 16% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 16 • Активна робота на семінарських заняттях: 35% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 35: <p><u>Семінарське заняття № 1 Організаційні структури та програмні документи мусульман Франції й України</u></p> <p>План</p> <p>1. Особливості процесу інституціоналізації ісламу у Французькій</p>

республіці

2. Організаційні структури мусульман України

3. Порівняльна характеристика програмних документів мусульман Франції й України

Джерела:

1. Принципи та юридичні основи, що визначають відносини між цивільною владою й ісламом у Франції від 28 січня 2000 р. (надішло авторський переклад)

2. Соціальна концепція мусульман України від 11 грудня 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umma.in.ua/?p=4491>

3. Устав мусульманской религии во Франции от 10.12.1994 // Понкин И. Ислам во Франции. – Москва: Издательство Учебно-научного центра довузовского образования, 2005. – С. 67–73.

4. Хартія мусульман України від 5 грудня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://islam.in.ua/ua/suspilstvo/hartiya-musulman-ukrayiny>

5. Convention Citoyenne des Musulmans de France pour le vivre-ensemble. 4 juin 2014. – Conseil Français du culte musulman, 2014. – 15 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2014/09/convention_citoyenne_des_musulmans_de_france_pour_le_vivre_ensemble.pdf

Семінарське заняття № 2 Нові явища французької популярної культури: література та кінематограф берів

План

1. Історичний контекст появи та розвитку літератури&кінематографу берів

2. В кордонах держави, але за кордонами суспільства: світ очима письменників-берів (на прикладі творів Мунсі та Фаїзи Ген)

3. Перегляд режисерами-берами ролі мусульман у французькій історії (на прикладі стрічок Рашида Бушареба “Тубільці” та “Поза законом”)

Джерела:

1. Ген Ф. Завтра кайф: Повесть / Пер. з франц. Л. Кононовича. – Львів: Кальварія, 2009. – 144 с.

2. Деминцева Е. Быть “арабом” во Франции. – М., 2008. – 192 с.

3. Прожогина С. “Живущие на окраинах”: социальные изгои или “забытые” граждане? // История и современность. – 2011. – №2. – С. 150–178. Знайти можна тут:

https://www.socionauki.ru/journal/files/iis/2011_2/150-178.pdf

4. Поза законом [Hors-la-loi], режисер Р. Бушареб. – Франція, Бельгія, Алжир, 2010 // DVD;

5. Тубільці (Патріоти) [Indigènes], режисер Р. Бушареб. – Франція, Бельгія, Алжир, Марокко, 2006 // DVD.

Семінарське заняття № 3 Образ мусульман у французькій популярній літературі та кінематографі

План

1. Роман Ж.-К. Гранже “Імперія вовків”, як гіперболізоване зображення побуту турецьких іммігрантів у Парижі

2. Повесть Е.-Е. Шмітта “Пан Ібрагім та квіти Корану”, як спроба подолати стереотипи про мусульман

3. Секрет успішної інтеграції на прикладі стрічок Т. Гілу “Мішу з Обера”, Г. Чодхи “Я люблю Тебе, Париж” і Ф. де Шоврона “Божевільне

весілля”

4. Спроби подолання “алжирського синдрому”: “Полковник” Л. Герб’є
Джерела:

1. Божевільне весілля [Qu'est-ce qu'on a fait au Bon Dieu], реж. Ф. де Шоврон. – Франція, 2014 // DVD.
2. Гранже Ж.-К. Империя волков: Роман / Пер. с франц. Е. Клоковой. – Спб.: Издательство “Азбука-классика”, 2010. – 384 с. (легко найти в Интернеті)
3. Шмітт Е.-Е. Пан Ібрагім та квіти Корану: Повість / Пер. з франц. О. Борисюк. – Львів: Кальварія, 2009. – 96 с.
(http://shron1.chtyvo.org.ua/Shmitt_Erik-Emanuel/Pan_Ibrahim_ta_kvity_Koranu.pdf)
4. Мішу з Обера: маленький араб [Michou d’Auber: le petit Arabe], режисер Т. Гілу. – Франція, 2007 // DVD.
5. Полковник [Mon colonel], режисер Лоран Герб’є. – Франція, Бельгія, 2006 // DVD.
6. Я люблю тебе, Париж [Paris, je t’aime]. – Франція, Ліхтенштейн, Швейцарія, Німеччина, 2006 // DVD.

Семінарські заняття № 4-5 Екстремізм & тероризм у кадрах західних художніх фільмів

План

1. Проблема вибору у стрічці Джефрі Начманнофа “Зрадник”
2. “Чотири леви” Крістофера Морріса, як сарказм (?)/пародія (?) /недопустиме насміхання (?) на екстремізм, владу та сучасне британське суспільство
3. Спроба пояснити причинити популярності ІДІЛ серед радикалізованої молоді у стрічці “Не покидай мене” Ксав’є Дюрінгера, та серіалі “Халіфат” Горана Капетановіча

Джерела:

1. Зрадник [Traitor], реж. Дж. Начманноф. – США, 2008 // DVD.
2. Не покидай мене [Ne m’abandonne pas], реж. Кс. Дюрінгер. – Франція, 2014 // DVD.
3. Халіфат, реж. Г. Капітановіч. – Швеція, 2020 // DVD.
4. Чотири леви [Four Lions], реж. Кр. Морріс. – Великобританія, Франція, 2010 // DVD.

Семінарське заняття № 6 СВОБОДА СЛОВА НЕМОЖЛИВА ДИСКРИМІНАЦІЯ Де поставити кому?

План

1. Полеміка довкола короткометражного фільму Тео ван Гога «Покора»
2. Карикатурний скандал у Данському королівстві 2005–2006 рр. і його міжнародний відгомін
3. Памфлет Оріани Фаллачі «Гнів і гордість» – вияв свободи слова чи дискримінаційний маніфест?

Джерела:

1. Покора [Unterwerfung], реж. Тео ван Гог. – Нідерланди, 2004 // DVD.
2. Кисельов О. Карикатурний скандал: причини та наслідки / О. Кисельов // Іслам: історія, сутнісні виміри та сучасні тенденції: матеріали VII Міжнар. молодіжної релігієзнавчої літньої школи / наук. ред. Л.Д. Владиченко, Т.В. Хазир-Огли. – К., 2008. – С. 253–259.
3. Фаллачі О. Ярость и гордость [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ru/%3E%3C/INPROZ/FALLACHI/gordost.txt>
4. Henkel H. Fundamentally Danish? The Muhammad Cartoon Crisis as

Transitional Drama // Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge. – № 8. – 2010. – P. 67–82. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.okcir.com/Articles%20VIII%202/Henkel-FM.pdf>
5. Hervik P. The Danish Muhammad Cartoon Conflict // Current Themes in IMER Research. – № 13. – 2012. – 134 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mah.se/upload/Forskningcentrum/MIM/CT/CT%2013.pdf>

Семінарське заняття № 7-8 СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СКЛАДНИХ ПЕРЕДМІСТЬ ОЧИМА СТОРОННІХ (пошук релігійного ракурсу)

План

Пролог. Одна з перших спроб “зрозуміти” суспільне “дно”, здійснена Джорджом Оруелом 1933 р.

1. Історичний контекст появи та суспільний резонанс, викликаний стрічками “Ненависть” Матьйо Касовітца та “Знедолені” Ладжа Лі
2. Гіперболізація проблем у ZEP у стрічці Алена Тасми “Перелом” та ZUS у фільмі Люка Бессона “Тринадцятий район: ультиматум”
3. Вихід можливий? Досвід сценаристів заперечує/підтверджує сюжет “Пекла” Фенара Ахмада

Джерела:

1. Орвелл Дж. У злиднях Парижа і Лондона [з англ. пер. Є. Поляков]. – К.: Видавництво Жупанського, 2017. – 232 с. Також є електронна версія російською: <https://www.e-reading.club/book.php?book=43055>
2. Ненависть [La Haine], реж. М. Касовітц. – Франція, 1995 // DVD.
3. Перелом [Fracture], реж. А. Тасма. – Франція, 2010 // DVD.
4. Пекло [Darkland / Underverden], реж. Ф. Ахмад. – Данія, 2017 // DVD.
5. Тринадцятий район: Ультиматум [Banlieue 13: Ultimatum], реж. Л. Бессон. – Франція, 2009 // DVD.

До кожного семінарського заняття студенти отримають перелік джерел (нормативно-правових актів, літературних творів, кінострічок для аналізу).

Оцінювання студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною системою. Оцінювання знань шляхом виставлення балів від “1” до “5”. Позначення “0” виставляється студентові за відмову відповідати через непідготовленість. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт 7. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів і поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини береться до уваги при вирахуванні середнього арифметичного. Студентові надається можливість у межах двох тижнів відпрацювати пропущене з поважної причини заняття, надавши попередньо довідку про хворобу (відраження і т. п.). При цьому виставлення оцінки не передбачається, але відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. У випадку, коли студент пропустив семінарське заняття без поважної причини або вчасно не відпрацював, “н” прирівнюється до “0” і враховується при підрахунку середнього арифметичного.

Підсумкова максимальна кількість балів **100**.

P.S. 101-ий бал не помилка, а бонус

Відвідання заняття є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У

	<p>будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену.	Залік оформляється за результатами поточної успішності
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.